

Agendapunt 7. van de vergadering van de Statencommissie Bestuur, Financiën en
Economie van 4 juni 2003

Provinciebus
Westerbrink 1
Assen

Postbus 122
9400 AC Assen

Telefoon
(0592) 36 55 55
Telefax
(0592) 36 57 77

Aan de statenleden

Assen, 22 april 2003

Geachte heer, mevrouw,

Vandaag heeft het college van gedeputeerde staten de evaluatie van het project
'Kiezen om te stemmen' besproken en ermee ingestemd.

Het is mij een genoegen u bijgaand een exemplaar te mogen sturen.
Tevens treft u een knipselkrant aan met daarin een weerslag van de
verkiezingscampagne in de gedrukte media.

Ik vertrouw erop u hiermee van dienst te zijn.

Met vriendelijke groeten,

Sjoerd Dijkstra,
hoofd Stafgroep Communicatie

Evaluatie statenverkiezingen 2003

Inleiding

Provinciale staten hebben op 19 juni 2002 ingestemd met het actieprogramma 'Kiezen om te stemmen' (statenstuk 949). Het programma was gericht op het profileren van de provincie als regionaal bestuursorgaan en het stimuleren van het politieke debat. Aanleiding was de historisch lage opkomst bij de statenverkiezingen van 1999, toen landelijk gemiddeld slechts 45,5 % van de kiesgerechtigden gebruik maakte van zijn of haar stemrecht. In Drenthe bedroeg het opkomstpercentage 52,1 en was daarmee achter Fryslân (53,9 %) de provincie met het één na hoogste opkomstcijfer.

De doelstelling van 'Kiezen om te stemmen' was: het motiveren en stimuleren van kiesgerechtigde inwoners van de provincie Drenthe om deel te nemen aan de verkiezingen voor provinciale staten op 11 maart 2003 met als resultaat dat de provincie Drenthe ten minste de tweede plaats op de landelijke ranglijst weet te handhaven. Gestreefd wordt naar de koppositie.

De strategie: informeren (waar staat de provincie voor) en motiveren (naar de stembus gaan). De campagne was vooral gericht op het stimuleren van het politieke debat in de media en het langs verschillende wegen laten zien en horen, dat er statenverkiezingen op komst waren.

Algemeen

Vanaf het moment, dat daadwerkelijk begonnen is met de voorbereiding van de statenverkiezingen, is er zeer regelmatig contact geweest met de campagneleiders van de verschillende politieke partijen. Aanvankelijk waren dat er negen. Pas aan het einde van de inschrijvingstermijn heeft de SGP zich aangemeld. Met deze partij is onmiddellijk contact gezocht en is vanaf dat moment ook constant op de hoogte gehouden over de gang van zaken. Het contact tussen de provincie en de campagneleiders verliep vooral telefonisch of per e-mail.

Op maandag 13 januari 2003 heeft de provincie een bijeenkomst belegd, waarop campagneleiders en provincie in grote lijnen de voorgenomen acties hebben doorgesproken en afspraken hebben gemaakt. Na afloop van de vergadering waren vertegenwoordigers van de media uitgenodigd voor een informele ontmoeting tussen politiek en pers. Betrokkenen vonden het een zinvolle bijeenkomst.

Tijdens een evaluatie op 7 april jongstleden hebben de campagneleiders en de Stafgroep Communicatie zich zeer positief uitgelaten over hun wederzijdse samenwerking.

Acties

Hieronder volgt een beknopte evaluatie van de acties, zoals die worden genoemd in het uitvoeringsprogramma 'Kiezen om te stemmen'. Daarbij moet worden aangetekend dat tussentijds een aantal aanpassingen in het programma heeft plaatsgevonden. De reden daarvan waren de Tweede-Kamerverkiezingen, die na de val van het kabinet-Balkenende op 22 januari 2003 zijn gehouden. De belangrijkste aanpassingen betroffen het tijdschema, omdat veel acties anders volledig zouden zijn 'ondergesneeuwd' door de publiciteit en aandacht voor de Kamerverkiezingen.

Nieuwjaarsbijeenkomst

De Nieuwjaarsbijeenkomst op 7 januari 2003 stond in het teken van de komende verkiezingen. Politieke partijen konden zich met een klein standje presenteren. Iedere bezoeker kreeg na afloop een herinnering mee (een brievenklemmetje), waarin een kaartje met de oproep in maart te gaan stemmen. Naar schatting 650 mensen hebben de Nieuwjaarsbijeenkomst bezocht.

De nieuwjaarsbijeenkomst kreeg aandacht op zowel RTV Drenthe als in de geschreven media.

Excursie Hazewinkel Pers

In februari stond een excursie gepland naar Hazewinkel Pers in Groningen. Naast een rondleiding door het bedrijf was een mini-symposium voorzien over de toekomst van de noordelijke provincies. Hazewinkel Pers had hiervoor alle kandidaat-statenleden in Groningen en Drenthe uitgenodigd. Omdat het aantal aanmeldingen (17) gering was, is de bijeenkomst afgelast.

Televisieserie

TV Drenthe heeft in overleg met de provincie tien afleveringen uitgezonden van het programma 'Westerbrink 1', waarin belangrijke werkterreinen van de provincie centraal stonden. Het programma liep van donderdag 2 januari tot en met donderdag 6 maart. Iedere aflevering duurde 18 minuten. Uitvoerend producent was Dijk Media uit Kampen, RTV Drenthe was opdrachtgever en inhoudelijk verantwoordelijk.

Per aflevering is overlegd tussen Dijk Media en de provincie over de inhoud. Aanvankelijk gebeurde dat met zowel twee leden van de Stafgroep Communicatie als met verscheidene medewerkers van de betrokken staf- of productgroep. Later is het voorgesprek op verzoek van Dijk Media teruggebracht tot een gesprek tussen de tv-producent en de Stafgroep Communicatie. Daaraan voorafgaand voerde communicatie overleg met de betrokken afdeling(en). Over de opzet van elke aflevering en de voice-over is steeds over en weer contact geweest. Iedere aflevering is voor uitzending bekeken. De onderlinge contacten verliepen goed, maar vergden van de betrokken communicatieadviseur veel tijd. De uitzendingen lijken goed te zijn ontvangen. Als er kritiepunten waren, betrof dat meestal de rol van de provincie, die in een enkele uitzending onderbelicht zou zijn geweest, en de feitjes die niet door iedereen altijd even verhelderend werden gevonden.

Met RTV Drenthe waren afspraken gemaakt over een Kijkersvraag met als prijs een ballonvaart voor twee personen.

Televisie- en radiospotjes

Daniël Lohues, zanger van de Drentse formatie Skik, speelde een hoofdrol in de rtv-spotjes, waarin is opgeroepen te gaan stemmen. Het motto was: 'Met stemmen speel je wat klaar'. De contacten liepen via Mojo. Het was een moeizaam proces, maar leverde uiteindelijk een goed resultaat op. (Problemen betroffen vooral het maken van afspraken, het krijgen van definitieve goedkeuring voor de tv-spot en voor de foto op de poster.) TV Drenthe heeft de spot 116 keer uitgezonden, Radio Drenthe 80 keer en Radio Rebecca 126 keer.

Posters / driehoeksborden

Doordat de posters laat gereed waren (zie hierboven), konden ze pas een week voor de verkiezingen naar bibliotheken, scholen en gemeenten worden gezonden. Eveneens bestond lange tijd onduidelijkheid over de driehoeksbordencampagne. Uiteindelijk kreeg Hoffman Buitenreclame de posters anderhalve dag later dan aanvankelijk de bedoeling was. Het bedrijf is daar flexibel mee omgegaan.

Twee gemeenten weigerden aanvankelijk de borden te laten plaatsen. Als argument werd aangevoerd dat de provincie buitenreclame wil beperken. Nader overleg (met de twee gemeenten leidde uiteindelijk tot een bevredigende oplossing.

De Commissaris van de Koningin heeft samen met Daniel Lohues in Erica het eerste bord beplakt. Daarvoor was veel belangstelling van de pers, zowel van radio en televisie als van de geschreven pers.

In voorkomende gevallen moeten contracten voor driehoeksborden 4 – 5 maanden van tevoren worden geregeld. Het blijkt dat de beschikbare ruimte in gemeenten schaars is. Zo moest nu in verscheidene gemeenten, waaronder Assen, een uitzondering worden gemaakt voor de provincie.

Brief aan jongeren

De Commissaris van de Koningin heeft een brief geschreven aan alle jongeren, die voor de eerste keer gingen stemmen voor provinciale staten. In totaal zijn ca 22.000 brieven verstuurd.

De Jongerenraad Drenthe speelde een actieve rol bij de totstandkoming van de brief.

In goed overleg met de gemeenten zijn afspraken gemaakt over de verspreiding van de brief. Van twee gemeenten kreeg de provincie adresstickers; de overige hebben de brief vanuit privacy-overwegingen zelf verstuurd. De aanlevering van de brieven aan de gemeenten liep een korte vertraging op (maandag i.p.v. vrijdag). De reden hiervan was dat de drukker, die aanvankelijk alles zelf zou verspreiden, op het allerlaatste moment een koerier inschakelde. Vier gemeenten zeiden achteraf, dat ze liever enveloppen hadden gekregen met daarop de voorgedrukte tekst 'port betaald'. Dit kan en mag niet en met de gemeenten was dan ook (schriftelijk) afgesproken, dat de verzendkosten bij de provincie konden worden gedeclareerd.

Folder voor jongeren

Er is een folder gemaakt, gericht op jongeren van 18 t/m 21 jaar, die onder meer bij de brief van de commissaris is gevoegd. De partijen, die deelnamen aan de verkiezingen, gaven hun mening over vier onderwerpen, t.w.: veiligheid op straat, openbaar vervoer, festivals voor jongeren én sportvoorzieningen en sportbeoefening. Als gevolg van een misverstand bleek aanvankelijk zowel de Stafgroep Communicatie als de Jongerenraad Drenthe de partijen te hebben benaderd voor hetzelfde initiatief. Na overleg met de raad, heeft deze de zaak overgenomen en vervolgens de folder met steun van de provincie samengesteld. De folder zag er goed uit en was aansprekend voor jongeren, de provincie was eindverantwoordelijk voor de inhoud.

De voorzitter van de Jongerenraad Drenthe overhandigde de 'eerste' folder aan Commissaris van de Koningin Ter Beek. Dat gebeurde tijdens een bijeenkomst in het provinciehuis.

De bijeenkomst leverde een foto op in o.a. het DvhN en een interview op Radio Drenthe.

Gastcolleges

Statenleden hebben gastcolleges verzorgd op scholen voor het voortgezet onderwijs. De scholen kregen begin oktober een brief met antwoordformulier. De respons viel tegen. Op de brief hebben vier scholen gereageerd, waarvan er twee overbleven. Verder heeft zich later nog een leraar gemeld aan de balie van Communicatie.

Deelnemende scholen: KDC Emmen (Havo) 3 lessen, Nassau College Beilen (vmbo) 2 lessen en het Drenthe College Assen (sociaal en juridisch medewerker) 1 uur.

Een redelijk aantal statenleden heeft zich als gastdocent aangemeld. De lessen zijn uiteindelijk gegeven door Johan Dijks (gedeputeerde, VVD), Harry Zomer (CDA) 2x, Bert Peters (CDA) en Adrie Gaasbeek (OSD) 2x.

Uitvoering van het project heeft relatief veel tijd gekost. Daar staat tegenover, dat de deelnemende scholen tevreden waren en de gastdocenten het leuk vonden om te doen. Als direct (zichtbaar) resultaat valt te melden, dat een leerlinge van het Drenthe College zich enkele dagen later tijdens het Open Huis heeft aangemeld bij de Jongerenraad Drenthe.

Bij het eerste college waren twee fotojournalisten en een verslaggever van Radio Drenthe aanwezig. Voor de radiobijdrage zijn gedeputeerde Dijks, de leraar en leerlingen geïnterviewd.

Indien in de toekomst opnieuw een dergelijk initiatief wordt overwogen, moet worden nagegaan of het resultaat wel opweegt tegen de inspanningen die het project kost.

StemWijzer

Uit persberichten van het Instituut voor Publiek en Politiek is gebleken dat de StemWijzer voor de provinciale verkiezingen tot vlak voor de verkiezingen maar matig is gebruikt. Op de verkiezingsdag zelf was een enorme hausse zichtbaar (Ongeveer 100.000 op een totaal van 332.549.) De StemWijzer voor de provincie Drenthe is bijna 10.966 keer geraadpleegd. Naar aanleiding van klachten van de OPD, die het vermoeden had dat er met de stemwijzer werd gemanipuleerd, bleek het systeem te beïnvloeden door vele malen achtereen vanaf dezelfde computer de stemWijzer in te vullen. Het aantal uitgebrachte adviezen op een bepaalde partij kon op deze manier worden verhoogd. *Om manipulatie te voorkomen, moet bij een volgende gelegenheid het aantal keren, dat van dezelfde computer de StemWijzer kan worden ingevuld, worden beperkt.*

Wekelijks opiniepeiling

De laatste zes weken voor de verkiezingen is wekelijks een opiniepeiling uitgevoerd door Aha! onderzoek in Groningen. Iedere week waren er ook vier extra vragen, opgehangen aan een bepaald thema. RTV Drenthe bracht wekelijks als eerste de resultaten in het radioprogramma Cassata op de zaterdagmiddag. Tevens kwamen daar twee extra vragen aan bod. Vervolgens zijn de resultaten met staatjes op zondagavond op de televisie herhaald. In het televisieprogramma 'Drenthe Kiest' op de dinsdagavond kwam eveneens een extra vraag aan de orde. De samenwerking met zowel RTV Drenthe als Aha! onderzoek is goed verlopen.

Naast de uitgebreide berichtgeving van RTV Drenthe heeft het Dagblad van het Noorden nauwelijks aandacht besteed aan de resultaten van de peilingen. (Alleen de eerste peiling naar de politieke verhoudingen en de extra vragen van de provincie bij de laatste peiling zijn meegenomen.)

Themadebatten in de regio

In totaal zijn vier themadebatten in de regio gehouden. Er is gekozen voor de thema's ruimtelijke kwaliteit, veiligheid, werkgelegenheid en voorzieningen.

Locaties:

Maandag 10 februari:	Borger-Odoorn (Hotel Bieze)	Ruimtelijke kwaliteit
Dinsdag 18 februari:	Dwingeloo (Hotel de Brink)	Veiligheid
Maandag 24 februari:	Peize (Zaal Boonstra)	Werkgelegenheid
Dinsdag 04 maart:	Emmen (Gemeentehuis)	Voorzieningen

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur.

De Meppeler Courant heeft het debat met het thema veiligheid geadopteerd en georganiseerd; de organisatie van de overige drie lag in handen van de provincie. Als presentatoren zijn Ferdinand Fransen (Twee Vandaag) en Evert ten Napel (Studio Sport) ingehuurd. Dit met uitzondering van het debat georganiseerd door de Meppeler Courant, die gebruik maakte van zijn eigen mensen, Ton Henzen en Peter Nefkens.

Voor het geluid is in alle gevallen het bedrijf ProVision ingeschakeld. In alle bovengenoemde locaties waren de sprekers goed te verstaan.

Hoewel de avonden redelijk goed bezocht zijn, bestond het overgrote deel van de mensen uit vaste aanhang van de verschillende politieke partijen. Tijdens de evaluatie met de campagneleiders was dat ook het belangrijkste kritiekpunt op de themadebatten. De debatten hebben in de campagne zeker een functie gehad, maar hebben de verwachtingen niet waargemaakt.

De pers liet zich alleen op de eerste avond in Borger uitgebreid zien. De overige avonden was er minimale belangstelling van de media.

Het is te overwegen dit soort bijeenkomsten in de toekomst te organiseren in samenwerking met een maatschappelijke of belangenorganisatie. Door de achterban hiervan uit te nodigen, verandert de samenstelling van het publiek. Ook de opzet van de avonden behoeft aanpassing. Ze moeten dynamischer en flitsender.

De geluidsinstallatie in de Statenzaal is voor grote evenementen als een lijsttrekkersdebat niet geschikt. Indien de installatie niet wordt verbeterd, kan bij grotere evenementen beter een extern bedrijf worden ingehuurd.

Voor de provinciemedewerkers was een groen overhemd beschikbaar met het logo van de provincie en op de rug de tekst www.drenthe.nl.

Radio Drenthe zond rechtstreeks vanuit het provinciehuis uit. Ook andere media hebben uitgebreid bericht over het Open Huis, zowel vooraf als achteraf.

Naast een vrouwendebat onder leiding van oud-Tweede-Kamerlid, Jeltje van Nieuwenhoven, gingen de provinciale lijsttrekkers met elkaar in debat. Dit gebeurde onder verantwoordelijkheid van het Dagblad van het Noorden.

Met Arriva zijn van tevoren afspraken gemaakt over een gratis busdienstregeling voor mensen die het Open Huis wilden bezoeken. De regeling voorzag in een pendeldienst tussen het Koopmansplein, het provinciehuis en de wijk Kloosterveen in combinatie met de normale lijndiensten.

Uitslagenavond

De provincie heeft in samenwerking met RTV Drenthe en het Dagblad van het Noorden op dinsdag 11 maart een uitslagenavond georganiseerd. De verschillende 'programmaonderdelen', t.w. radio, televisie en het provinciale programma verliepen redelijk goed samen. RTV Drenthe was tevreden over de tijdelijke huisvesting in het provinciegebouw. Bijna 500 mensen bezochten de avond. De twee podia (voor de algemene presentatie en voor de televisie) stonden dicht op elkaar. Overwogen moet worden om bij de volgende verkiezingen één programma te verzorgen, dat naar behoefte rechtstreeks door radio en televisie wordt uitgezonden.

Aandacht in de pers (algemeen)

In de aanloop naar de verkiezingen heeft de provincie ongeveer twintig persberichten gemaakt. Activiteiten van de provincie hebben regelmatig de pers gehaald en dus free publicity opgeleverd. RTV Drenthe heeft in de laatste zes weken voor de verkiezingen in speciale programma's uitgebreid geïnformeerd over de verkiezingen. Dat gebeurde onder meer in het radioprogramma op de zaterdagmiddag Cassata (resultaten opiniepeiling), iedere zondagavond op de televisie (resultaten opiniepeiling) en iedere dinsdagavond in het verkiezingsprogramma 'Drenthe Kiest'. (Zie verder de verschillende rubrieken hierboven.)

Financiën

Voor het uitvoeringsprogramma 'Kiezen om te stemmen' hebben provinciale staten een bedrag beschikbaar gesteld van maximaal € 315.000,- (inc. btw) of € 251.584,- (exc. btw).

De precieze omvang van de kosten is nog niet bekend, maar zal in ieder geval lager uitvallen dan geraamd. Naar verwachting komt het bedrag uit op ongeveer € 210.000 (exc. btw).

Conclusie

Doelstelling van 'Kiezen om te stemmen' was het motiveren en stimuleren van de kiesgerechtigde inwoners van de provincie Drenthe om deel te nemen aan de statenverkiezingen met als resultaat dat ten minste de tweede plaats op de landelijke ranglijst van opkomstpercentages wordt gehandhaafd. Daarin is de provincie ruimschoots gestaagd. (Fryslân blijft met 1,6 procentpunt verschil koploper.) Het opkomstpercentage in Drenthe (56,2) is vergeleken met 1999 met 4,1 procentpunt toegenomen. Landelijk was de opkomst 47,6%, een stijging van 2,1 procentpunt ten opzichte van 1999. Tot de strategie behoorde het langs verschillende wegen laten zien en horen, dat er statenverkiezingen op komst waren. Ook in deze opzet is de provincie goed geslaagd. Uit een enquête van Ahal onderzoek in Groningen bleek tien dagen voor de verkiezingen 81 procent van de inwoners van Drenthe iets over de verkiezingen te hebben gehoord, gelezen of gezien.

Start verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne is officieel op woensdag 5 februari in het provinciehuis van start gegaan. Dat gebeurde na afloop van de statenvergadering. Alle lijsttrekkers brachten gezamenlijk met een groot rood potlood symbolisch hun stem uit.

Tegelijkertijd is die middag Portaal Drenthe in gebruik genomen.

RTV Drenthe (radio en televisie) en de geschreven media hebben bericht over de start van de verkiezingscampagne in het provinciehuis.

Websites Portaal Drenthe (www.drenthe.info) en www.drenthe.nl

De invoering van Portaal Drenthe (www.drenthe.info) is over het algemeen soepel verlopen. De opening van deze website viel samen met de start van de verkiezingscampagne. Dit zorgde voor een versterking van de media-aandacht voor zowel de verkiezingen als voor het portaal. Nog voor de invoering van Portaal Drenthe vond op de website van de provincie (www.drenthe.nl) de officiële aftrap van de verkiezingscampagne plaats. De lijsttrekkers spraken tussen kerst en nieuwjaar in een videoboodschap een politiek gekleurde wens voor alle Drenten uit. Naarmate 11 maart dichterbij kwam, is de nieuwsvoorziening op beide websites over de verkiezingen geïntensiveerd.

In de dagen vlak voor de verkiezingen raadpleegden dagelijks ongeveer 1500 mensen de website www.drenthe.nl, een toename van 50 procent. Op de verkiezingsavond waren de uitslagen van de verkiezingen direct te raadplegen via beide websites.

Een SMS-actie, waarbij de gebruiker op de dag van de verkiezingen wordt opgeroepen te stemmen, leverde 144 reacties van deelnemers en veel media-aandacht op (onder andere van landelijke media).

Chatsessie en telefonisch spreekuur

Het aantal reacties tijdens het telefonisch spreekuur viel tegen (ca 15). Van de chatsessie is daarentegen goed gebruik gemaakt. Ongeveer 50 mensen stelden een vraag aan een van de lijsttrekkers en kregen daarop van betrokkenen 'per omgaande' antwoord.

In de toekomst kunnen telefoon- en chatsessie mogelijk worden samengevoegd.

RTV Drenthe (zowel radio en televisie) was aanwezig en heeft over de bijeenkomst bericht.

Advertentie 'Ik ga stemmen'

In een aantal kranten en nieuwsbladen, waaronder het Dagblad van het Noorden, is een advertentie geplaatst ter grootte van een halve pagina met de tekst 'Ik ga stemmen' en het programma van het Open Huis. Het DvhN heeft na het Open Huis alleen de tekst 'Ik ga stemmen' nogmaals geplaatst. De bedoeling was de advertentie zichtbaar op te hangen. Een verslaggever van Radio Drenthe reed op de verkiezingsdag door de provincie en belde aan bij mensen met de tekst voor het raam, die dan kans maakten op een prijs, waaronder een ballonvaart voor twee personen.

Er zijn niet veel advertenties opgehangen, maar voldoende voor Radio Drenthe om de hele dag in de uitzendingen aandacht te kunnen besteden aan de statenverkiezingen. Als zodanig paste de actie goed in het streven naar zoveel mogelijk publiciteit over de verkiezingen.

Open Huis

Ruim 2000 mensen hebben het Open Huis bezocht, de zaterdag voor de verkiezingen. Dat zijn er ongeveer 300 meer dan vier jaar geleden.

Voorafgaand aan het Open Huis heeft een aantal vergaderingen plaatsgevonden met contactpersonen van de verschillende staf- en productgroepen. De eerste vergadering was op 23 september, gevolgd door nog drie vergaderingen op 4 november, 16 december en 17 februari.

De dag kreeg een thematische opzet met twee hoofdthema's: 'Meten=Weten' en 'Handhaving', gecoördineerd door respectievelijk Wolter Feiken en Jelle Wind.